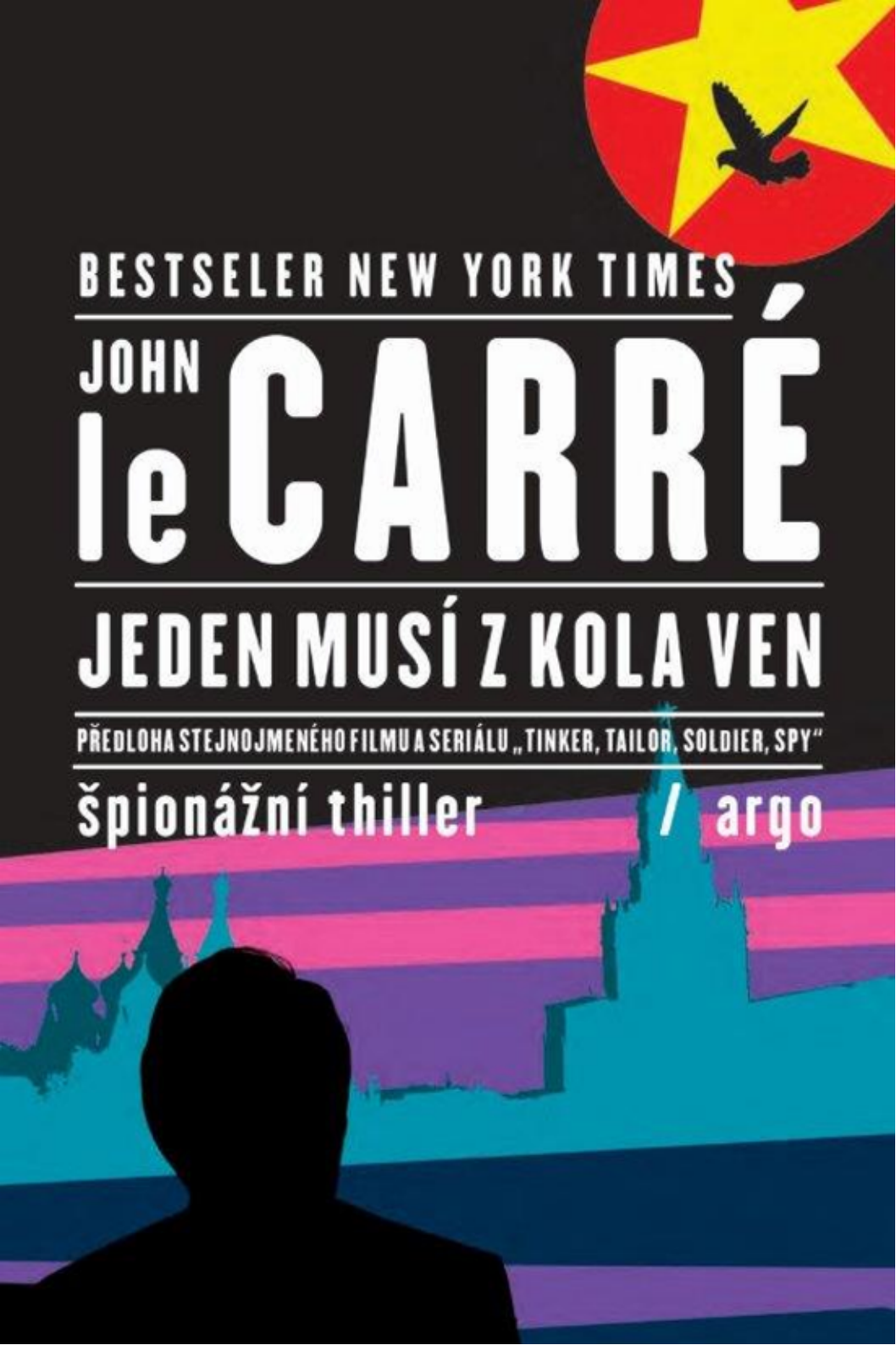

BESTSELER NEW YORK TIMES
JOHN
le CARRÉ
JEDEN MUSÍ Z KOLA VEN
PŘEDLOHA STEJNOJMENÉHO FILMU A SERIÁLU „TINKER, TAILOR, SOLDIER, SPY“
špionážní thiller / argo

/ argo

JEDEN MUSÍ Z KOLA VEN

JOHN le CARRÉ

JOHN le CARRÉ

JEDEN MUSÍ Z KOLA VEN

/ argo

Přeložila Veronika Volhejnová

Czech edition © ARGO, 2019

Tinker Taylor Soldier Spy

Copyright © le Carré Productions, 1974

The moral right ofthe author has beenasserted

Translation © Veronika Volhejnová, 2019

ISBN 978-80-257-2849-9 (váz.)
ISBN 978-80-257-2891-8 (e-kniha)

Na památku Jamese Bennetta a Dustyho Rhodese.

ČÁST PRVNÍ

KAPITOLA JEDNA

Popravdě řečeno, kdyby starý major Doverne umřel při tauntonských dostizích, Jim by na Thursgoodovu školu nikdy nepřišel. Objevil se uprostřed školního roku, bez pohovoru. Bylo to koncem května, i když počasí na to nevypadalo ani v nejmenším. Dohodila ho jedna ne moc známá agentura specializující se na dodávání učitelů internátním školám a předpokládalo se, že bude Doverovo místo zastávat jen do té doby, než se najde někdo lepší. „Jazykovědec," oznámil Thursgood ve sborovně, „dočasné opatření," a shrnul si patku z čela takovým gestem, jako kdyby se musel hájit. „Pridó." Pak jméno vyhláskoval: „P-R-I-D" – francouzština nebyla jeho silnou stránkou a raději se podíval na papírek – „E-A-U-X, křestním jménem James. Myslím, že do července bude naprosto vyhovovat." Učitelé si samozřejmě uměli jeho signály velmi dobře vyložit. Jim Prideaux byl chudý příbuzný učitelské komunity. Patřil ke stejné pochybné sortě jako nebožka Lovedayová, která nosívala perziánový kožich a tvářila se jako malé místní božstvo, až se zjistilo, že si žije nad poměry; nebo nebožtík Maltby, ten klavírista, kterého si policie vyzvedla přímo na zkoušce pěveckého sboru, aby jí pomohl v jistém vyšetřování, a pokud bylo známo, pomáhal jí zřejmě dosud, protože jeho kufr pořád ještě stál ve sklepě a čekal na další pokyny. Několik učitelů, hlavně Marjoribanks, bylo pro to, aby se ten kufr otevřel. Tvrdili, že se tam najdou dlouho postrádané poklady: třeba Aprahamianův stříbrný rámeček s fotografií jeho libanonské matky, švýcarský

zavírací nůž Besta Ingrama nebo hodinky vrchní ošetřovatelky. Thursgood ale nasadil v hlaďounké tváři neoblomný výraz a rezolutně se proti takovým žádostem postavil. Uplynulo pouhých pět let, co školu zdědil po svém otci, ale už se stačil naučit, že některé věci je lépe nechat pod zámkem.

Jim Prideaux dorazil v pátek ve strašném lijáku. Déšť se válel po hnědých svazích Quantocks jako dým z děl a pak se hnal přes prázdná kriketová hřiště přímo do rozpadajících se pískovcových fasád. Jim dorazil těsně po obědě ve starém červeném alvisu, za nímž vlekl otlučený karavan, kdysi zřejmě modrý. Časná odpoledne jsou na Thursgoodu klidná doba, krátké příměří v bitvě školního dne. Chlapci mají odpolední klid ve svých ložnicích, učitelé sedí ve sborovně u kávy, čtou noviny nebo opravují úkoly. Thursgood předčítá své matce. Proto z celé školy jen malý Billy Roach skutečně spatřil Jima přijíždět, viděl, jak z kapoty alvise stoupá pára, jak sípe po hrbolaté cestě ke škole se stěrači puštěnými naplno a jak za ním karavan poskakuje loužemi.

Roach byl tou dobou nováček a ostatní ho považovali za nudného, jestli ne přímo za hloupého. Thursgood byl jeho druhá škola během dvou pololetí. Byl to kulatý obtloustlý kluk s astmatem a většinu svého volného času trávil tak, že klečel na posteli a koukal z okna. Jeho matka si žila na vysoké noze v Bathu; o otci se říkalo, že je z celé školy nejbohatší, což jeho synovi samozřejmě ostatní dávali sežrat. Roach jako dítě z rozvrácené rodiny měl také přirozený pozorovací talent. Podle toho, co viděl, se Jim nezastavil u školních budov, ale pokračoval rovnou až na nádvoří před stájemi. Jak to v areálu vypadá, věděl určitě předem. Roach později došel k názoru, že si to tady buď byl předem obhlédnout, nebo studoval mapu. Ale ani na nádvoří se nezastavil, vjel přímo na mokrý trávník, a to rychle, aby mu pomohla setrvačnost. Přelétl malý kopeček a zmizel v Ďouře čumákem napřed. Roach napůl čekal, že přívěs na hraně svahu nadskočí a převrhne se, protože

Jim jel příliš rychle, ale karavan místo toho jen nadzvedl zadek a zmizel jako obří zajíc v noře.

Ďoura patří na Thursgoodu k folkloru. Je to taková země nikoho mezi sadem, skladem ovoce a stájemi. Na pohled to není nic než dolík zarostlý travou, na jedné straně s několika pahrbky velkými asi jako středně velký kluk a zarostlými houštím, které v létě vypadá spíš jako houba. A právě tyhle pahrbky dělají z Ďoury tak oblíbené hřiště a také se zasloužily o její pověst, která se mění podle fantazie každé nové generace chlapců. Jeden rok se říká, že to je zasypaný stříbrný důl, a pak se tam nadšeně kope v naději na bohatství. Jiný rok se tvrdí, že jsou to zbytky římsko-britské pevnosti, a pak se tam pořádají bitvy s klacky a katapulty plnými jílu. Pro jiné je Ďoura kráter po válečné bombě a pahorky sedící těla, která výbuch zasypal. Pravda je prozaičtější. Krátce předtím, než Thursgoodův otec tak nečekaně prchl s mladou recepční z hotelu Castle, rozhodl se zřídit bazén a přesvědčil studenty, aby vykopali jámu s hlubším a mělčím koncem. Ale peníze, které škola získala, na takhle ambiciózní projekt prostě nestačily, a tak se rozplynuly v jiných plánech, třeba na nový projektor do výtvarky a na pěstování hub ve školním sklepě. A krutější jazyky tvrdí, že taky na vystlání hnízdečka pro jisté nelegální milence, kteří se nakonec odstěhovali do Německa, odkud dáma pocházela.

Jim o těchhle asociacích nic nevěděl. Skutečná pravda byla taková, že ten jediný kout celého areálu, který byl v Roachových očích nadán nadpřirozenými vlastnostmi, si vybral čirou náhodou.

Roach čekal u okna, ale nic víc už neviděl. Jak alvis, tak karavan byly z dohledu, a nebýt mokrých zarudlých stop na trávníku, říkal by si, jestli se mu to celé jen nezdálo. Stopy, ale byly skutečné, takže když zazvonilo na konec poledního klidu, obul si gumáky a vydal se deštěm na hranu Ďoury. Podíval se dolů a spatřil Jima ve vojenském pršiplášti a v hodně zvláštním klobouku: měl širokou krempu jako klobouk na safari, ale byl chlupatý a z jedné

strany byla krempa furiantsky zvednutá nahoru. Z ohnuté krempy stékala voda jako z okapu.

Alvis parkoval u stájí. Roach neměl tušení, jak ho Jim odčaroval z Ďoury, ale přívěs stál dole, v místě, které mělo být hlubokým koncem bazénu, podložený omšelými cihlami, a Jim seděl na schůdkách, pil z plastového kelímku a mnul si pravé rameno, jako by se o něco uhodil. Z klobouku mu pořád stékal déšť. Pak se klobouk zvedl a Roach hleděl do rudého a krajně divokého obličeje. Vlastně působil ještě divočeji, než by správně měl – klobouk ho stínil a promáčený knír vypadal spíš jako tesáky. Zbytek tváře byla jedna pavučina rozeklaných vrásek, tak hlubokých a křivých, že Roach v dalším záblesku své geniální fantazie došel k názoru, že tenhle člověk kdysi hodně hladověl někde v tropech, ale od té doby se už zase vykrmil. Levou paži měl pořád ještě položenou přes prsa a pravé rameno vysoko vytažené, ale celá jeho hranatá silueta ztuhla – působil teď jako zvíře, které chce splynout s pozadím. Jako jelen, pomyslel si Roach s nadějí, něco vznešeného.

„Kdo kruci jseš?“ zeptal se ten člověk velmi vojenským tónem.

„Roach, pane. Já jsem tu nový, pane.“

Cihlová tvář ještě chvíli pozorovala Roache zpod krempy klobouku. Pak, k jeho nezměrné úlevě, muž změnil výraz v poťouchlý úsměv, levá ruka, pořád ještě položená na pravém rameni, se znova pustila do pozvolné masáže. A zároveň se nějak dokázal dlouze napít z plastového kelímku.

„Nový?“ opakoval Jim do kelímku, pořád ještě s úsměvem. „No vida, vida.“

Zvedl se, otočil se k Roachovi pokřivenými zády a pustil se do zřejmě velmi podrobného studia čtyř podpěr karavanu. Bylo to velmi kritické studium a zahrnovalo důkladné lomcování závěsy, rázné naklánění zvláštně opokrývkované hlavy a posunutí několika cihel na různých místech do jiného úhlu. Celou tu dobu na všechno bubnoval jarní déšť: na kabát, na klobouk, na střechu

starého karavanu. Roach si všiml, že během všech těchto manévrů se Jimovo pravé rameno nepohnulo, ale zůstávalo přitisknuté ke krku, takže to vypadalo, jako by měl pod pršiplášťem kámen. Napadlo ho tedy, že je Jim možná hrbatý, a uvažoval, jestli všechny hrby bolí jako ten Jimův. A při tom zaznamenal obecný fakt, který si uložil do paměti pro budoucí potřebu, že lidé s hrbem mají tendenci dělat dlouhé kroky. Asi to má něco společného s rovnováhou.

„Tak nový? No, já nový nejsem," pokračoval Jim už mnohem přátelštějším tónem a zatahal za podpěru karavanu. „Já jsem spíš starý. Starý jako Metuzalém, jestli chceš něco vědět. Ještě starší. Máš kamarády?"

„Ne, pane," odpověděl Roach oním neklidným tónem, jaký školáci vždycky používají, když říkají „ne" a všechny pozitivní odpovědi nechávají na svých vyslýchatelích. Jim ale vůbec neodpověděl a v Roachovi se začal rodit pocit, že spolu mají něco společného; s tím pocitem přišla i naděje.

„Křestním jménem jsem Bill," pokračoval. „Jsem tak křtěný. Ale pan Thursgood mi říká Williame."

„Bill? Byl nebyl? Říká ti tak někdo?"

„Ne, pane."

„Ale je to dobré jméno."

„Ano, pane."

„Znal jsem spoustu Billů. A všichni byli fajn."

A tím víceméně skončilo představování. Jim neřekl Roachovi, aby šel pryč, a tak Roach zůstal stát na kraji Ďoury a koukal dolů zapršenými brýlemi. Se zbožnou úctou si všiml, že ty cihly jsou ukradené z rámu kolem okurkového záhonu. Několik jich už předtím bylo uvolněných a Jim je asi vyviklal ještě víc. Roachovi připadalo úžasné, že někdo, kdo sotva dorazil na Thursgood, je tak sebejistý, že hned začne rozebírat školu pro vlastní potřeby; dvojnásobně úžasné pak bylo, že si Jim přivedl od hydrantu hadicí

vodu. Ten hydrant totiž podléhal zvláštním pravidlům a jen se ho dotknout bylo na výprask.

„Hej, ty, Bille. Nemáš náhodou u sebe kuličku nebo tak něco?“

„Cože-pane-jak-pane?“ tázal se Roach a omámeně si ohmatával kapsy.

„Kuličku, hochu. Kulatou skleněnou kuličku, takový malinký míček. Copak vy už kuličky nehrajete? Když já byl ve škole, tak jsme je hráli.“

Roach žádnou kuličku neměl, ale Aprahamian měl celou sbírku, dopravenou letecky z Bejrútu. Roachovi trvalo asi padesát vteřin doběhnout do školy, přes přísná bezpečnostní opatření se jedné zmocnit a vrátit se s ní celý udýchaný do Ďoury. Tam zaváhal, protože v jeho mysli byla už Ďoura Jimova a Roach potřeboval povolení, aby tam vstoupil. Jim ale zmizel v karavanu, takže Roach po chvilce čekání opatrně slezl po svahu a nabídl mu kuličku otevřenými dveřmi. Jim si ho hned nevšiml. Upíjel z kelímku a koukal z okna na černé mraky, které se honily nad Quantocks. Roach si uvědomil, že to upíjení pro něj není nic jednoduchého, protože když Jim stál rovně, špatně se mu polykalo, musel celé své zkřivené tělo naklonit dozadu, aby dosáhl toho správného úhlu. Mezitím se déšť změnil v prudký liják a bubnoval do karavanu jako spršky štěrku.

„Pane,“ řekl Roach, ale Jim se nepohnul.

„S alvisem je ten problém, že není pérovaný,“ řekl Jim konečně, spíš k oknu než ke svému návštěvníkovi. „Člověk jede, jak kdyby tahal zadek po zemi. To by udělalo mrzáka z každého.“ Znovu naklonil tělo a napil se.

„Ano, pane,“ odpověděl Roach, hodně překvapený, že se s ním Jim baví o autech, jako by myslel, že Bill umí řídit.

Klobouk si Jim už sundal. Pískové vlasy měl ostříhané nakrátko a byla v nich místa, kde někdo zajel nůžkami příliš hluboko. Ta místa byla hlavně na jedné straně, a tak Roach odhadl, že se Jim stříhal sám svou zdravou rukou, takže vypadal teď ještě víc nakřivo.

„Donesl jsem vám tu kuličku," řekl Roach.

„To je od tebe hezké. Výborně, chlapče." Vzal si od něj kuličku a začal ji válet po tvrdé, suché dlani. Roach okamžitě poznal, že je velice šikovný na nejrůznější věci: že je to ten typ člověka, který bezvadně vychází s nástroji a s věcmi vůbec. „Vidíš, Bille, není rovný," svěřil se, stále ještě s pohledem upřeným na kuličku. „Je nakřivo. Jako já. Koukej," obrátil se k většímu oknu. Po spodní straně se táhla malá kovová římsička, která měla zachytávat sraženou vlhkost. Jim na ni položil kuličku a díval se, jak se pomalu kutálí, až spadne na zem.

„Nakřivo," zopakoval. „Pajdá. A to nemůžeme dovolit, ne? Hej, ty potvoro mrňavá, kde se schováváš?"

Roach se sehnul pro kuličku a přitom si všiml, že karavan není zrovna útulné místo. Mohl by patřit komukoli, ačkoli byl úzkostlivě čistý. Lůžko, kuchyňská židle, polní vařič, plynová bomba. Dokonce ani fotka jeho ženy, myslel si Roach, který se ještě nikdy nesetkal se starým mládencem, s výjimkou pana Thursgooda. Jediné osobní věci, které objevil, byla síťovaná taška visící na dveřích, krabička se šitím vedle postele a podomácku vyrobená sprcha ze staré prodírkované plechovky na sušenky, úhledně přivařené ke střeše. A na stole láhev nějakého bezbarvého pití, ginu nebo vodky; to Bill poznal, protože to někdy vídal u táty, když k němu občas jezdil na víkendy nebo na prázdniny.

„Z východu na západ to vypadá dobře, ale ze severu na jih je rozhodně nakřivo," prohlásil Jim, když ozkoušel druhou okenní římsu. „V čem jsi dobrý, Bille?"

„Já nevím, pane," odpověděl Roach prkenně.

„V něčem dobrý být musíš, každý je v něčem dobrý. Co třeba fotbal? Jsi dobrý ve fotbale, Bille?"

„Ne, pane," odpověděl Roach.

„Tak jsi šprt?" zeptal se Jim jako by nic, s heknutím dosedl na postel a napil se. „Nepřipadáš mi jako šprt, musím říct," dodal zdvořile. „Ale budeš samotář."